



Latvijas Republikas Vides ministrija

VIDES PĀRRAUDZĪBAS VALSTS BIROJS

Reģ.Nr. 90000628077, Rūpniecības iela 23, Rīga, LV - 1045 (tālrunis: 67321173; fakss: 67321049)

Rīgā

2010.gada 11.janvārī

Atzinums Nr. 1

Par Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas līdz 2030.gadam Vides pārskatu

Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas līdz 2030.gadam (turpmāk tekstā LIAS) Vides pārskats iesniegts Vides pārraudzības valsts birojā (turpmāk tekstā – Birojs) 2009.gada 9.decembrī. LIAS izstrādi pēc Latvijas Republikas Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrijas (turpmāk tekstā – RAPLM) pasūtījuma ir veikusi autoru grupa profesora R.Ķīļa vadībā un plānošanas dokumenta stratēģisko ietekmes uz vidi novērtējumu veica un Vides pārskatu sagatavoja SIA „Firma L4”, pamatojoties uz RAPLM noslēgto līgumu Nr.5-13/115. Šis atzinums sagatavots atbilstoši likuma „Par ietekmes uz vidi novērtējumu” 23.⁵ panta 6.daļā noteiktajam.

Vides pārskata raksturojums un analīze:

Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030.gadam tiks apstiprināta Saeimā un tas ir hierarhiski augstākais nacionālā līmeņa ilgtermiņa attīstības plānošanas dokuments. Balstoties uz LIAS tiks izstrādāti visi turpmākie vidēja un īstermiņa valsts, reģionālā un vietējā līmeņa attīstības plānošanas dokumenti, kā arī pārskatīti visi līdz šim sagatavotie attīstības plānošanas dokumenti, novērtējot tajos izvirzīto mērķu atbilstību LIAS un veikti nepieciešamie grozījumi.

Izvērtējot LIAS stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma Vides pārskata atbilstību Ministru kabineta 2004.gada 23.marta noteikumu Nr.157 „Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums” (turpmāk tekstā – MK noteikumi) IV nodaļas 8. punkta prasībām, Birojs konstatē:

1. Vides pārskatā ietverta informācija par LIAS mērķiem, darbības virzieniem, realizācijas principiem, kā arī LIAS saistību ar starptautiska līmeņa plānošanas dokumentiem, t.sk. ES Ilgtspējīgas attīstības stratēģiju. Jāatzīmē, ka pēc sabiedriskās apspriešanas tika uzsākts darbs pie LIAS pilnveidošanas, kā rezultātā veiktas būtiskas gan strukturālas, gan saturiskas plānošanas dokumenta izmaiņas. 2009.gada 21.decembrī LIAS 2009.gada decembra projekts ievietots interneta mājas lapā www.latvija2030.lv. 2009.gada decembra redakcijā LIAS noteiktās prioritātes ir izklāstītas septiņās nodaļās: Kultūras telpas attīstība; Ilgtermiņa ieguldījumi cilvēkkapitālā; Paradigmas maiņa izglītībā; Inovatīva un ekoefektīva

ekonomika; Daba kā nākotnes kapitāls; Telpiskās attīstības perspektīva; Inovatīva pārvaldība un sabiedrības līdzdalība. LIAS 9.lpp. ievietota shēma „Prioritāšu izvēles principi un savstarpējā mijiedarbība”, kur uzskatāmi atainots LIAS nodaļu nosaukumu un to secības izvēles pamatojums. Katra no septiņām LIAS izvirzītajām prioritātēm ietver vienu vai vairākus galvenos attīstības virzienus un atbilstoši definētus ilgtermiņa mērķus. To sasniegšanai ir noteikti ilgtermiņa prioritārie rīcības virzieni, kā arī ieteikti iespējamie risinājumi katra rīcības virziena īstenošanai. LIAS pēdējā sadaļa veltīta plānošanas dokumenta īstenošanai – atbilstoši prioritātēm un galveno attīstības virzienu mērķiem ir noteikti sasniedzamie indikatorrādītāji, kā arī izstrādāts LIAS īstenošanas un uzraudzības institucionālais modelis, norādot, cik būtiska ir atbilstoša prioritāšu un budžeta plānošanas sasaiste.

2. Atbilstoši MK noteikumu 8.2. punkta prasībām aprakstīta stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma (turpmāk tekstā – SIVN) procedūra, novērtējumā izmantotā informācija, pielietotā metodoloģija un sabiedriskās apspriešanas gaita. LIAS izstrādē apzinātas līdz 2030.gadam iespējamās ar globālajiem procesiem saistītās pārmaiņas un ņemti vērā ar šīm pārmaiņām saistītie izaicinājumi. SIVN un Vides pārskata sagatavošanā izmantota LIAS iekļautā informācija par tendencēm katrā konkrētā nozarē, kā arī informācija no publiskiem gada pārskatiem un dažādiem politikas plānošanas dokumentiem. LIAS SIVN ietvaros izvērtēts 2006.gadā sagatavotā Latvijas Nacionālā attīstības plāna 2007.-2013.gadam, kas ir hierarhiski augstākais vidēja termiņa attīstības plānošanas dokuments, Vides pārskats. Balstoties uz LIAS identificēto mērķu un prioritāro rīcības virzienu izvērtējumu, SIVN gaitā identificētas potenciālās būtiskās ietekmes, noteiktas izmaiņas vidē salīdzinājumā ar nulles scenāriju, formulēti SIVN uzdevumi, kā arī sagatavoti priekšlikumi LIAS ietekmes uz vidi iespējamo negatīvo seku novēršanai vai samazināšanai. Saskaņā ar Vides pārskatā norādīto, LIAS vairāk vai mazāk bāzējas uz vispārīgu vīziju par ilgtspējīgas attīstības virzieniem, atstājot konkrētu risinājumu izskatīšanu nozaru plānošanas līmenī. Vides pārskatā iekļautā informācija un datu analīze veikta atbilstoši plānošanas dokumenta detalizācijas līmenim, tā precizēta, ņemot vērā sabiedriskās apspriešanas rezultātus.
3. Esošā vides stāvokļa aprakstā atsevišķās Vides pārskata sadaļās – „Gais”, „Ūdens”, „Zeme”, „Daba”, „Klimats” - kopsavilkuma formā sniegts novērtējums par pašreizējo vides un dabas resursu stāvokli Latvijā, nozīmīgākajām slodzēm, ko rada resursu patēriņš un saimniecisko aktivitāšu izraisītais piesārņojums. Pašreizējās vides stāvokļa un tendenču raksturošanai izmantota valsts vides institūciju sniegtā informācija, kā arī informācija, kas iekļauta publiski pieejamos pārskatos par vides kvalitāti, monitoringa ziņojumos u.c.
- 3.1. Raksturojot gaisa kvalitāti un gaisu piesārņojošo vielu emisijas, autori atzīmē, ka kopumā gaisa piesārņojums valstī pakāpeniski samazinās, tomēr stabili augstas saglabājas slāpekļa oksīdu, cieta daļiņu un dažu citu savienojumu emisijas galvenokārt lielajās pilsētās - Rīgā, Liepājā, Ventpilī, Rēzeknē, kā arī Olainē un Nīgrandes pagastā. Vides pārskatā ietverta informācija par gaisa kvalitātes novērtējuma monitoringa kārtību valstī un Latvijai saistošām starptautiskām konvencijām un tiesību aktiem gaisa aizsardzības jomā. Vides pārskatā apkopota informācija par atsevišķu piesārņojošo vielu koncentrācijas izmaiņu tendencēm, par lielākajiem piesārņojuma avotiem, kā arī norādīts uz atsevišķiem gaisa kvalitātes normatīvu pārsniegumiem, kas konstatēti Rīgā (NO₂, PM₁₀, benzols) un Liepājā

(PM₁₀). Kopš 1990.gada samazinājušās sēra dioksīda, gaistošo organisko savienojumu un amonjaka emisijas. Pieaugot enerģijas ražošanai, pakāpeniski palielinās slāpekļa oksīdu emisijas no sadedzināšanas iekārtām, tomēr jāatzīmē, ka slāpekļa oksīdu emisijas galvenais avots ir transports, tādēļ pārskatā detalizētāk vērtētas ietekmes, kas saistītas tieši ar satiksmes intensitātes palielināšanos. Vides pārskatā ietverta informatīva rakstura informācija par ozona slāņa aizsardzību, kā arī norādīts uz radioaktīvā piesārņojuma emisijas avotiem un pasākumiem radioaktīvo atkritumu glabāšanas nodrošināšanai. Autori informē par Latvijas teritorijai tuvumā esošajām atomelektrostacijām, radioaktīvo atkritumu glabāšanas kārtību un par 2006.gada 31.augustā Ministru kabinetā akceptēto Nacionālā daudzfunkcionālā ciklotrona centra izveidošanas koncepciju. Koncepcija paredz Salaspils kodolreaktorā izveidot ciklotrona centru, kas atrisina jautājumu par Salaspils kodolreaktora teritorijas un infrastruktūras izmantošanu, samazina reaktora likvidēšanas izmaksas un veicina zinātnisko pētījumu attīstību vēža diagnostikā un ārstēšanā. Autori informē par veiktajiem pasākumiem vides trokšņa jomā - 2008.gadā izstrādāta trokšņu stratēģiskā karte Rīgas aglomerācijai un pieciem autoceļu posmiem, uz kuriem satiksmes intensitāte lielāka par 6 miljoniem transportlīdzekļu gadā. Vides pārskatā ietverta informācija par veiktajiem vilcienu trokšņa mērījumiem Rīgas pilsētas teritorijā un izstrādāto trīsdimensiju trokšņa matemātisko modeli lidostas „Rīga” darbības trokšņa ietekmes novērtēšanai. Minētajos pētījumos konstatēta trokšņa līmeņa palielināšanās atsevišķās Rīgas un piepilsētas pagastu teritorijās

3.2. Vides pārskata atsevišķās sadaļās ietverta informācija par virszemes, pazemes un jūras ūdens resursiem un to kvalitāti ietekmējošiem faktoriem, kā arī vispārīgi raksturots ūdenssaimniecības infrastruktūras stāvoklis valstī. Autori akcentē uzmanību uz vienu no būtiskākajiem virszemes ūdens resursu kvalitāti ietekmējošiem faktoriem – palielinātu biogēno elementu nonākšanu ūdensobjektos, kas izsauc to eitrofikāciju un ekosistēmu degradāciju. Nozīmīgākais biogēno vielu avots ir pilsētu un apdzīvoto vietu komunālo saimniecību notekūdeņi. Vides pārskatā ietverta informācija par tagad jau pieņemtajiem Daugavas, Gaujas, Ventas un Lielupes upju baseinu apgabalu apsaimniekošanas plāniem, akcentējot uzmanību uz minēto upju baseinu lielāko ūdensobjektu kvalitāti un to ietekmējošiem faktoriem, t.sk. norādot uz pārrobežu piesārņojuma raksturu un īpatsvaru. Upju baseinu apsaimniekošanas plānos izvirzīto kvalitātes mērķu sasniegšanai jāsagatavo pasākumu programma, kura uzsākama vēlākais 2012.gadā un izvirzītie mērķi lielākajā daļā ūdensobjektu jāsasniedz līdz 2015.gadam. ES Ūdens struktūrdirektīvā līdz 2015.gadam noteikts sasniegt labu un augstu ūdensobjektu ekoloģisko kvalitāti. 2008.gadā šim parametram atbilda 41% no visiem monitorētajiem ūdensobjektiem. Vides pārskatā ietverta īsa, bet koncentrēta un galvenās pamatproblēmas saturoša informācija par pazemes ūdens resursiem, to izmantošanas īpatsvaru un galvenajiem kvalitāti ietekmējošiem faktoriem. Punktveida piesārņojumu rada lielie uzņēmumi, piesārņotās vietas un atkritumu izgāztuves, piemēram, Inčukalna sērskābā gudrona dīķi ar piesārņojuma virzību uz Gauju un atkritumu izgāztuve „Getliņi” ar piesārņojuma virzību uz Daugavu. Izklīdētajam piesārņojumam nav raksturīga reģionāla izplatība un tas koncentrēts augšējās gruntsūdens slāņos. Pie pazemes ūdens kvalitāti ietekmējošiem faktoriem minēta jūras ūdeņu infūzija, neatbilstoša urbumu apsaimniekošana, kā arī mākslīga pazemes ūdeņu papildināšana. Rīgas ūdensapgādes vajadzībām pazemes ūdens krājumi daļēji tiek papildināti ar Mazā Baltezera ūdeni, izmantojot infiltrācijas metodi. Autori informē par 1970-os gados Arukilas – Amatas ūdens horizontu kompleksā izveidojušos

depresijas piltuvi, kas aptvēra apmēram ¼ Latvijas teritorijas. Kopš 1991.gada, samazinoties ūdens patēriņam, notiek artēzisko ūdeņu līmeņu atjaunošanās. Jūras vides raksturojuma pārskatā ietverta informācija par Latvijas piekrastes un Rīgas jūras līča ūdens kvalitātes izmaiņu tendencēm, kā arī norādīts uz būtiskākajiem Baltijas jūras vides kvalitāti ietekmējošiem faktoriem. Saskaņā ar Vides pārskatā norādīto, kopumā Baltijas jūras vides kvalitāte neuzlabojas, tomēr Latvijas piekrastes un Rīgas jūras līča ūdens kvalitāte uzrāda ilgstošas nelielas uzlabošanās tendences, būtiski samazinoties slāpekļa koncentrācijai, vienlaicīgi gan turpinoties fosfora koncentrācijas pieaugumam. Latvijā ir noteikts viens pārejas un seši piekrastes ūdensobjekti. To kvalitāti ietekmē lielo pilsētu notekūdeņu izplūde, ūdeņos ieplūstošais piesārņojums no lielajām upēm, ostu darbība, kā arī pārrobežu piesārņojuma pārnese. Nozīmīgākās jūras vides slodzes un riski, saskaņā ar Vides pārskatā norādīto, saistīti ar jūras transporta pārvadājumiem, pieaugošo naftas produktu apgrozījumu un turpmāk iespējamo naftas ieguvu kontinentālajā šelfā, jūrā iebūvētiem gāzes un naftas cauruļvadiem, nepārdomātu vēja elektrostaciju būvniecību. Kā risku autori atzīmē arī eitrofikāciju un ar to saistīto toksisko zilaļģu savairošanos. Autori informē par starpvalstu sadarbības programmas HELCOM izstrādāto rīcības plānu un EK Jūras vides stratēģijas pamatdirektīvas izvirzītajām prasībām. Ūdenssaimniecības infrastruktūras raksturojumā norādīts uz ūdensapgādes pakalpojumu saņēmēju skaitu īpatsvaru pilsētās un laukos, ūdensapgādes tīklu esošo stāvokli un problēmām, notekūdeņu attīrīšanas iekārtu darbību un notekūdeņu kvalitātes kontroles kārtību, saražoto notekūdeņu dūņu apstrādi un izmantošanu. Tā kā upju, ezeru un Baltijas jūras eitrofikācija ir viena no prioritārajām vides problēmām, visa Latvijas teritorija ir noteikta kā īpaši jutīga teritorija, uz kuru attiecas paaugstinātas prasības komunālo notekūdeņu attīrīšanai – pirms notekūdeņu izvadīšanas virszemes ūdeņos attīrīšanas procesā, atkarībā no aglomerācijas lieluma, jānodrošina galveno biogēnu elementu (slāpekļa, fosfora) ievērojama samazināšana vai attiecīgi lielākās organiskā piesārņojuma daļas bioloģiska noārdīšana. Vides pārskatā norādīts uz izpildītajiem un turpmāk vēl veicamajiem pasākumiem Padomes Direktīvas 98/83/EK (1998.gada 3.novembris) par dzeramā ūdens kvalitāti prasību ieviešanai un Padomes Direktīvas 91/271/EEK (1991.gada 21.maijs) par komunālo notekūdeņu attīrīšanu prasību ieviešanai.

3.3. Vides pārskata sadaļā „Zeme” raksturots zemes izmantošanas veida īpatsvars valsts teritorijā, sniedzot detalizētāku informāciju par problēmām, kas saistītas ar mežsaimniecisko un lauksaimniecisko darbību. Autori vērs uzmanību uz izcirsto meža platību un neizmantoto lauksaimniecības zemju īpatsvara palielināšanos. Vides pārskatā ietverta informācija par nozīmīgākajiem zemes dziļu resursiem, to esošo un turpmāk iespējamo izmantošanu. Latvija ir bagāta ar būvmateriālu izejvielām – smilts, smilts-grants maisījuma, grants, māla, dolomītu, ģipšakmens resursiem. Liela saimnieciska nozīme ir kūdrai. Atzīmējama ir kūrorta resursi – dziednieciskās dūņas un minerālūdens. Ezeros ir sastopams sapropelis, ko var izmantot lauksaimniecībā un ķīmiskajā rūpniecībā. Autori norāda uz pieaugošo smilts un grants resursu pieprasījumu, kas saistīts ar ceļu būves intensitātes palielināšanos. Karjeru ierīkošana saistīta ar zemes virskārtas noārdīšanu un iespējamu ieaudzēto mežu ražības samazināšanos. Nākotnē zemes transformācijas gadījumu skaits karjeru ierīkošanai palielināsies, jo peļņas apjoms no karjera ir daudz lielāks, nekā to spēj radīt zemas ražības mežaudze viena rotācijas perioda laikā. Vides pārskata 3.8. attēlā apkopota informācija par derīgo izrakteņu krājumiem un ieguves apjomiem. Pie potenciāli

izmantojamiem resursiem minama nafta. Tās iegulas konstatētas valsts rietumu daļā un Baltijas jūras šelfā. Atzīmējama ir arī iespējamā zemes siltuma izmantošana – paaugstināta temperatūra kembrija sistēmas nogulumos konstatēta Elejas un Liepājas apkārtnē. Vides pārskatā aprakstīta valstī ieviestā normatīvo aktu sistēma, kas nodrošina ES direktīvu prasību izpildi saistībā ar zemes dziļņu izmantošanu un vides aizsardzības prasību ievērošanu. Jāatzīmē, ka pēdējā laikā pieaugusi interese par kūdras resursiem Latvijā, jo lielākajā daļā Rietumeiropas valstu šie resursi praktiski jau iztērēti. Kūdras resursu apjoms valstī ir ievērojams un tās prognozētā ieguve nākotnē var sasniegt 1 – 1,5mlj.t gadā, tādējādi īpaši izvērtējama būtu purvu, kā ekoloģiskā līdzsvara nodrošinātāju funkcija, kā arī Eiropas Padomes direktīvas 92/43/EEC prasības dabīgo biotopu, savvaļas augu un dzīvnieku sugu aizsardzībā. Autori papildus norāda, ka zemes dziļņu izmantošanas valsts politikai jābūt balstītai uz zemes dziļņu derīgo īpašību, resursu un kvalitātes apzināšanu, nodrošinot ar datiem visas tautsaimniecības nozares, radot bāzi zinātniskiem pētījumiem jaunu derīgo izrakteņu ieguves un pārstrādes tehnoloģiju ieviešanai un Latvijā līdz šim neizmantotu zemes dziļņu apgūšanai. Šajā Vides pārskata sadaļā īsi raksturota arī atkritumu apsaimniekošana valstī. ES atkritumu politikas mērķis ir mazināt resursu izmantošanas kopējo negatīvo ietekmi, novēršot atkritumu rašanos, veicinot to pārstrādi un reģenerāciju, kā rezultātā palielinās resursu efektivitāte tautsaimniecībā. Latvijā darbojas valsts atkritumu apsaimniekošanas plāns 2006.-2012.gadam un ir apstiprināti 10 reģionālie atkritumu apsaimniekošanas plāni, gandrīz visās pašvaldībās ir izdoti saistošie noteikumi. Informējot par pasākumiem, kas veicami radioaktīvo vielu apsaimniekošanā un uzglabāšanā, autori norāda uz plānotajām darbībām demontētajā Salaspils kodolreaktora teritorijā un nepieciešamo radioaktīvo atkritumu pievirsmas glabātuves „Radons” paplašināšanu, kas šobrīd finansējuma trūkuma dēļ tiek atlikta uz turpmākajiem gadiem (pēc 2011.gada). Vides pārskatā ietverta informācija par valsts teritorijā apzinātajām piesārņotajām un potenciāli piesārņotajām vietām, kā arī veikto un turpmāk plānoto šo teritoriju sanāciju. Sanācijas darbi ierobežotos apmēros veikti Rumbulas un Lielvārdes militārajos lidlaukos, Mīlgrāvja rūpnieciskajā zonā un Inčukalna gudrona dīķos. 2007.-2013.gada finanšu plānošanas periodā plānota Inčukalna gudronu dīķu, Olaines šķidro toksisko atkritumu izgāztuvju, Liepājas karostas kanāla un Jelgavas „Kosmos” bīstamo atkritumu izgāztuves sanācija.

3.4. Vides pārskata sadaļā „Daba” ietverts īss esošās situācijas raksturojums, kur norādīts uz Latvijas dabas daudzveidību un tās galvenajām dabas vērtībām, kā arī sniegta informācija par valstī izveidotajām īpaši aizsargājamām dabas teritorijām, t.sk. Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas (Natura 2000) teritoriju tīklu, kam ir būtiska nozīme bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas pasākumu un mērķu īstenošanai Latvijā. Natura 2000 tīklā Latvijā ir iekļautas 336 teritorijas un tās kopā aizņem 11,9% no kopējās valsts teritorijas. Turklāt šajā gadā īstenota arī septiņu aizsargājamo jūras Natura 2000 teritoriju izveide īpaši aizsargājamo biotopu un īpaši aizsargājamo sugu dzīvotņu, kā arī migrējošo putnu nozīmīgu barošanās un ziemošanas vietu aizsardzībai. Galvenās problēmas dabas aizsardzības jomā autori saista ar ekonomiskās aktivitātes pieaugumu. Tā piemēram, būvniecībā pieaug nepieciešamība pēc vietējiem būvmateriāliem, tiek meklēti alternatīvie enerģijas avoti (vēja ģeneratori, enerģētiskās kultūras), ciemati un atsevišķas mājas tiek būvētas bijušās lauksaimniecības zemēs, bieži vien ūdenstilpņu tuvumā bez atbilstošas infrastruktūras nodrošinājuma. Tā visa rezultātā notiek biotopu fragmentācija, kas ir viens no biotopu

ilgtermiņa pastāvēšanas apdraudošiem faktoriem. Ģenētisko un bioloģisko daudzveidību ilgtermiņā var ietekmēt Latvijas lauksaimniecībai neraksturīgu mājdzīvnieku šķirņu ieviešana un to intensīva audzēšana, kā arī invazīvo augu sugu izplatība. Autori papildus atzīmē nepietiekoši veikto Latvijā sastopamo īpaši aizsargājamo sugu un biotopu izpēti gan īpaši aizsargājamās dabas teritorijās, gan ārpus tām, kā rezultātā, piemērojot piesardzības principu, atsevišķās teritorijās bieži vien jāierobežo vai pat jāaizliedz saimnieciskā darbība. Vides pārskatā raksturota ainavu nozīme teritorijas vizuālā veidola un ekoloģisko sistēmu saglabāšanā, kā arī norādīts uz pasākumiem ainavu aizsardzības nodrošināšanai. Kā ainavu degradējoši elementi minēti minerālresursu ieguves karjeri, atkritumu izgāztuves, pamestas rūpnieciskas teritorijas un lielfermas u.c. Pastiprināta uzmanība būtu pievēršama ainavas plānošanai saistībā ar mežsaimniecisko darbību. 2007.gada 29.martā Saeimā ir pieņemts likums „Par Eiropas ainavu konvenciju”. Ar šī likuma pieņemšanu ir uzsākta Latvijas Ainavas politikas pamatnostādņu izstrāde.

3.5. Vides pārskata sadaļā „Klimats” minēti fakti par esošajām un prognozējamām klimata pārmaiņām, kā arī norādīts uz šo pārmaiņu iespējamām sociālekonomiskajām sekām. Autori informē par Latvijai saistošiem starptautiskiem dokumentiem un veicamajiem pasākumiem klimata pārmaiņu izraisīto cēloņu prognozēšanai, novēršanai vai neitralizēšanai, kā arī radīto izmaiņu kaitīgās ietekmes samazināšanai. Vides pārskatā raksturota ES ieviestā emisijas kvotu tirdzniecības sistēma, kā arī norādīts uz Latvijai izvirzītajiem uzdevumiem siltumnīcefekta gāzu (SEG) emisijas samazināšanai. Autori atzīmē, ka Latvijai noteiktais SEG ierobežojums ir 17% palielinājums līdz 2020.gadam salīdzinājumā ar 2005.gadu un tas prasīs ievērojamus ieguldījumus emisiju samazinājumā, salīdzinājumā ar patreizējām attīstības tendencēm. Lielākās SEG emisijas rada enerģētikas un transporta sektors, turklāt prognozes parāda, ka kopējās SEG emisijas, salīdzinājumā ar 2005.gadu, pieaug. Tas skaidrojams ar elektroenerģijas pieprasījuma pieaugumu un jaunu elektrostaciju celtniecību, kā arī ar vieglo automašīnu skaita pieaugumu. Lielāko daļu emisiju veido CO₂ – 2007.gadā tas bija 71% no kopējā emisiju apjoma. CO₂ galvenokārt rodas fosilā kurināmā sadedzināšanas procesos. Oglekļa emisiju samazināšanās ekonomikā sasniedzama galvenokārt ar pasākumiem, kas saistīti ar enerģijas patēriņa samazināšanu, atjaunojamo energoresursu īpatsvara palielināšanu un energoefektivitātes uzlabošanu enerģijas ražošanā un lietošanā. Autori norāda uz pakāpeniski arvien vairāk izmantojamo atjaunojamo energoresursu izmantošanu, kamēr pretrunīgs ir jautājums par kodolenerģijas lomu siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanā. Vides pārskata tabulā Nr.3.1. atainots esošais un prognozētais kopējo SEG emisiju īpatsvars pa atsevišķām nozarēm laika periodā no 1990.līdz 2020.gadam. Autori vērtējuši atsevišķu rūpniecības nozaru, atkritumu apsaimniekošanas, kā arī ar lauksaimniecības un mežsaimniecības nozaru attīstību un prognozējuši attiecīgu SEG emisiju palielināšanos vai samazināšanos saistībā ar atsevišķu pasākumu realizāciju.

4. Vides pārskatā atspoguļoti LIAS izvirzītie mērķi un rīcības virzieni, kā arī raksturota situācija, ja plānošanas dokuments netiek realizēts. Saskaņā ar Vides pārskatā norādīto, LIAS ir vērsta uz dabas kapitāla saglabāšanu, palielināšanu un ilgtspējīgu izmantošanu, atjaunojamo enerģijas resursu izmantošanu, energoefektivitātes paaugstināšanu, energoefektīvas un videi draudzīgas transporta politikas attīstību. Saistībā ar dabas kapitāla ilgtspējīgu izmantošanu, LIAS paredzēti būtiski jauni risinājumi, t.sk. esošo dabas vērtību apzināšana jaunā rakursā. Autori prognozējuši „nulles” scenārija situācijas attīstību, aprakstot

virzošos spēkus, esošo vides kvalitāti un paredzamās tendences vides resursu un kvalitātes izmaiņām laika periodā līdz 2030.gadam. Prognozes saistītas ar jau esošajiem riskiem nesasnīgt noteiktos vides kvalitātes mērķus, kā arī ar iespējamām ietekmēm, kas saistītas ar atsevišķu saimniecības nozaru attīstību. Saskaņā ar Vides pārskatā norādīto, valstī netiek veikti efektīvi un plānveidīgi pasākumi gaisa kvalitātes uzlabošanai un valsts kopējo emisiju gaisā samazināšanai, tādejādi Latvijai varētu būt grūtības ievērot un nepārsniegt ES Tematiskajā stratēģijā par gaisa piesārņojumu paredzēto maksimāli pieļaujamo emisiju līmeni, īpaši attiecībā uz slāpekļa oksīdu emisijām. Šajā gadījumā autori vērš uzmanību uz Vides politikas pamatnostādnes 2009.-2015.gadam paredzētajiem pasākumiem, kā arī citiem realizējamiem gaisa piesārņojuma novēršanas un monitoringa pasākumiem, kuru īstenošana nodrošinās gaisa piesārņojuma pakāpenisku samazināšanos. Vides pārskatā norādīts uz Daugavas, Gaujas, Ventas un Lielupes upju baseinu apgabalu ūdensobjektu kvalitāti ietekmējošiem faktoriem un iespējamo risku nesasnīgt noteiktos kvalitātes mērķus līdz 2015.gadam. ES Jūras vides aizsardzības un saglabāšanas tematiskajā stratēģijā paredzēts līdz 2021.gadam nodrošināt visu ES jūru ūdeņu kvalitātes uzlabojumu līdz dabiskajai videi pieņemamam līmenim. Autori atzīmē, ka līdz 2015.gadam virszemes ūdeņu kvalitāte kopumā uzlabosies, tomēr daļā iekšzemes ūdeņu būtiskas kvalitātes izmaiņas nav gaidāmas un laba ūdens kvalitāte jeb ūdensobjekta atbilstība dabiskajam stāvoklim netiks nodrošināta. Šajā gadījumā atzīmējams ir pārrobežu piesārņojuma risks, it īpaši no Baltkrievijas, kur nav saistošas ES prasības integrētā piesārņojuma novēršanā un kontrolē, kā arī komunālo notekūdeņu attīrīšanas jomā. Autori vērš uzmanību uz sagaidāmo lauksaimnieciskās darbības intensifikāciju un ar to saistīto barības vielu noteces ūdensobjektos palielināšanos. Pieaugošais pieprasījums pēc enerģijas, ierobežotie fosilā kurināmā krājumi, kā arī vides piesārņojums un globālās klimata pārmaiņas pēdējos gados pasaulē radījis pastiprinātu interesi par atjaunojamiem energoresursiem. Šajā gadījumā atzīmējams ir arī viens no LIAS izvirzītajiem mērķiem – nodrošināt valsts enerģētisko neatkarību, palielinot energoresursu pašnodrošinājumu un integrējoties ES enerģijas tīklos. Atbilstoši ES klimata un enerģijas tiesību aktiem Latvijai ir jāpanāk, ka 2030.gadā 40% no gala enerģijas patēriņa nodrošinās atjaunojamie energoresursi (turpmāk tekstā – AER). Nepieciešamība veicināt enerģētisko neatkarību paplašinās tādu atjaunojamo energoresursu kā biomasas, biogāzes un vēja izmantošanu. Izmantojot AER, vienlaikus ar pieaugošo enerģētisko drošību un importa-eksporta bilances uzlabošanu, tiktu iegūtas papildus izaugsmes iespējas reģionālās attīstības un vietēja mēroga uzņēmējdarbības un nodarbinātības jomā. Vides pārskatā norādīts uz ietekmēm, kas saistītas ar mežsaimniecisko un lauksaimniecisko darbību, tranzīta satiksmes pieaugumu, derīgo izrakteņu ieguvu, atkritumu apsaimniekošanu, notekūdeņu dūņu izmantošanu un piesārņoto vietu sanācību. Tautsaimniecības nozaru intensificēšanās var palielināt dabas resursu izmantošanas apjomu un tradicionālās kultūrainavas izzušanu, transporta infrastruktūras attīstība var radīt biotopu fragmentāciju, savukārt lauksaimniecības intensifikācija palielina slodzi uz bioloģisko daudzveidību. Īpaši aizsargājamās dabas teritorijās esošo dabas vērtību aizsardzībai jāizstrādā šo teritoriju individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi un turpmāk pastiprināta uzmanība pievēršama šo teritoriju apsaimniekošanai un uzraudzībai.

5. Vides pārskata 4.sadaļā „Vides stāvoklis teritorijās, kuras plānošanas dokumenta īstenošana var būtiski ietekmēt” norādīts uz tiem LIAS paredzētajiem mērķiem un ar tiem saistītajām aktivitātēm, kuru realizācija saistīta ar likumu „Par ietekmes uz vidi novērtējumu” 1. un 2. pielikumā minētajām darbībām un kurām turpmāk veicams stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums (plānošanas dokumenta izstrādes gadījumā) vai arī paredzētās darbības sākotnējais vai ietekmes uz vidi novērtējums. Kā būtiskākās no plānotajām aktivitātēm atzīmējamās: vēja enerģijas selgā un atklātā jūrā potenciāla politikas sagatavošana, apsekojot piemērotās teritorijas Kurzemē un Rīgas rajonā un izvērtējot radītās enerģijas pieslēgšanu AS „Augstsprieguma Tīkls” pārvades tīklam; zemes un jūras šelfa teritoriju rezervēšana vēja ģeneratoru parka veidošanai; pētījumi par koģenerācijas stacijas potenciālajām vietām, jaudām un pieejamiem atjaunojamiem enerģijas resursiem valstī, pieslēguma vietu paredzēšana atjaunojamo enerģijas resursu ražotas elektroenerģijas pievadīšanai tīklā, veidojot jaunu infrastruktūru; publiskā sliežu transporta tīkla projekta izstrāde Rīgas aglomerācijai; „Rail Baltica” dzelzceļa līnija, priekšlikumi pilsētu fiziskās, ekonomiskās un sociālās infrastruktūras un pakalpojumu attīstībai; Baltijas jūras un Rīgas jūras līča piekrastes telpiskās attīstības stratēģijas izstrāde, Rīgas aglomerācijas integrētā plānojuma izstrāde u.c.
6. Vides pārskata 5.sadaļā izvērtētas ar LIAS noteiktajiem mērķiem, apakšmērķiem un to ietvaros plānoto aktivitāšu realizāciju saistītās vides ietekmes, raksturojot tiešās un netiešās, sekundārās, kumulatīvās un kopējās ietekmes, vidēji ilgās un ilglaicīgās ietekmes, kā arī pastāvīgās pozitīvās un negatīvās ietekmes. Vides pārskatā detalizētāk vērtēti LIAS 4.sadaļā Inovatīva un ekoeftīva ekonomika, 5.sadaļā Daba kā nākotnes kapitāls un 6.sadaļā Telpiskās attīstības perspektīva ietvertie attīstības virzieni un risinājumi. Pārējās LIAS sadaļās ietvertie mērķi un rīcības virzieni lielākā vai mazākā mērā saistīti ar nebūtisku ietekmi, tāpēc par tiem sniegts tikai vispārējs raksturojums. Izvērtējumu Vides pārskata autori balstījuši uz LIAS 2008.gada novembra redakcijas struktūru. Šajā atzinumā norādīts uz Vides pārskatā konstatētajām ietekmēm, vienlaicīgi informāciju saskaņojot ar ievērojami pārstrādāto LIAS 2009.decembra redakciju. LIAS 2009.gada decembra redakcijā iestrādāta Vides pārskata informācija un veiktās strukturālās un saturiskās LIAS izmaiņas lielā mērā balstītas arī uz sabiedriskās apspriešanas rezultātiem.
- 6.1.LIAS mērķis „nodrošināt valsts enerģētisko neatkarību, palielinot energoresursu pašnodrošinājumu un integrējoties ES enerģijas tīklos” paredz stiprināt Latvijas enerģētisko drošību un neatkarību, atjaunojamo enerģijas resursu izmantošanu un inovācijas, energoefektivitātes pasākumus, energoefektīvu un videi draudzīgu transporta politiku. Minētā mērķa realizācija veicinās dabas resursu racionālu izmantošanu un gaisa kvalitāti ietekmējošu vielu, t.sk. SEG, emisijas samazināšanos. Vienlaikus jāvērs uzmanība uz LIAS norādīto, ka Latvijai tuvāko 20 gadu laikā nebūs iespējams nodrošināt nepieciešamo enerģijas daudzumu tikai ar atjaunojamiem enerģijas resursiem, tādēļ vienlaikus ar AER izmantošanas pieaugumu Latvijai ilgtermiņā jānodrošina arī drošas un izdevīgas elektroenerģijas un fosilo energoresursu importa iespējas. Lai gan, kā norādīts Vides pārskatā, Latvijas ekonomikas kopējā energointensitāte jeb enerģijas patēriņš uz vienu saražotā iekšzemes kopprodukta vienību pēdējos gados pakāpeniski samazinās, 2007.gadā tā joprojām bija divas reizes lielāka nekā vidēji ES. Tādēļ nepieciešams būtiski uzlabot energoefektivitātes rādītājus gan enerģijas gala lietotāju grupā, gan arī enerģijas

ražošanā un pārvaldē. Vides pārskata autori atzīmē LIAS paredzēto daudzdzīvokļu māju siltumenerģijas patēriņa samazināšanu, kur plānota māju renovēšana un augstas efektivitātes biomasas koģenerācijas staciju izmantošana Latvijas lielo pilsētu centralizētajās siltumapgādes sistēmās. Atjaunojamo enerģijas resursu izmantošanā un inovācijās galvenais uzsvars vērsts uz koksnes biomasas enerģijas attīstību, kā arī biogāzes un biodegvielas izmantošanu transporta jomas attīstībā. Vietējās katlu mājās iespējama arī salmu, niedru un kūdras izmantošana siltumapgādes vajadzībām. Vides pārskata autori papildus norāda uz nepieciešamību paredzēt biogāzes savākšanu un izmantošanu arī elektroenerģijas un siltuma ražošanā. Biogāzes ieguve un izmantošana enerģijas ražošanai veicinās lauksaimnieciskās ražošanas blakusproduktu kvalitatīvu pārstrādi, kas samazinās problēmas, kas saistītas ar smaku izplatīšanos, kā arī samazinās risku iespējamā piesārņojuma nokļūšanai augsnē un ūdenī. Vienlaikus autori vērš uzmanību arī uz iespējamo būtisko negatīvo ietekmi, kas saistīta ar nekontrolētu un pārmērīgu meža biomasas iegūšanu, kā rezultātā var samazināties bioloģiskā daudzveidība un var tikt apdraudēta mežu ekosistēmas spēja atjaunoties. Otra riska joma ir biomasas izmantošana siltumenerģijas ražošanā, izmantojot neefektīvas sadedzināšanas tehnoloģijas, kā rezultātā var pieaugt cieta daļiņu izmeši atmosfērā. Papildu emisijas radīs intensīva kurināmā transportēšana uz koksnes sadedzināšanas iekārtām. Vides pārskatā atzīmētas vēja enerģijas potenciāla un solārās enerģijas izmantošanas priekšrocības, kā arī norādīts uz iespējamām ietekmēm, kas saistītas ar vēja enerģētisko iekārtu uzstādīšanu. Tā kā vēja enerģijai vislabvēlīgākie apstākļi ir Kurzemes piekrastē, tad šajā teritorijā, veicot daudzu vēja enerģētisko iekārtu uzstādīšanu vienkopus, varētu tikt ietekmēta ainava, turklāt īpaši izvērtējama būtu vēja elektrostaciju radītā trokšņa un gaismēnu iespējamā ietekme uz cilvēku. Lielu vēja parku izvietošana saistīta ar iespējamu ietekmi uz migrējošiem putniem, kā arī komerciāli nozīmīgu zivju sugu nārsta un zvejas vietām Baltijas jūrā un Rīgas līcī. LIAS norādīts uz nepieciešamību veikt mazo HES modernizēšanu, vienlaicīgi nodrošinot valsts iekšējo ūdeņu zivju resursu saglabāšanu, ieviešot stingras prasības attiecībā uz mazajiem HES, kas izvietoti uz lašupēm vai citām no bioloģiskās daudzveidības viedokļa nozīmīgām upēm. LIAS prioritārais ilgtermiņa rīcības virziena „Ergoefektīva un videi draudzīga transporta politika” realizācijai paredzēts veicināt sabiedriskā un privātā autotransporta pāreju uz elektrisko piedziņu, ar biogāzi un biodegvielu darbināmiem un ar hibrīddzinējiem aprīkotiem automobiļiem, tādējādi samazinot vides piesārņojumu un fosilo energoresursu patēriņu. Ar fiskālām metodēm būtu nepieciešams ierobežot neracionālu kravas transporta izmantošanu, kā arī veicināt kravas transporta ar mazāko piesārņojošo vielu emisiju uz pārvadātās kravas vienību un transporta līdzekļu masu izmantošanu. Kravu transportēšanai pēc iespējas vairāk jāizmanto dzelzceļš un ostas, tādēļ jāparedz investīcijas ostu infrastruktūrā. Lielajās pilsētās un to aglomerācijās jāsamazina privātā autotransporta izmantošanas intensitāte, jāveicina sabiedriskā transporta un velotransporta izmantošana.

6.2.LIAS mērķa „būt ES līderei dabas kapitāla saglabāšanā, palielināšanā un ilgtspējīgā izmantošanā” realizēšanai noteikti četri prioritārie ilgtermiņa rīcības virzieni: dabas kapitāla pārvaldība; tirgus instrumentu izveide; dabas aktīvu kapitalizēšana un ilgtspējīga dzīves veida veicināšana. Kā iespējamie risinājumi šo rīcības virzienu realizēšanai minēti: integrēta pieeja vides, ekonomikas, telpiskās un reģionālās attīstības un zemes politikā; dabas kapitāla vērtības aprēķināšana; nodokļu un subsīdijas sistēmas restrukturizācija, lai ekonomiskie stimuli un instrumenti veicinātu dabas kapitāla saglabāšanu un ilgtspējīgu attīstību; dabas atjaunošanas

fonds, kura mērķis būtu atjaunot būtiskākos ekosistēmu pamatprocesus valstij un pašvaldībām piederošās teritorijās, radīt lielākas finansējuma saņemšanas iespējas mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, kuru attīstība saistīta ar efektīvu un ilgtspējīgu dabas resursu izmantošanu; inovācijas, digitalizācijas un vides izglītības programmas, produktu sertificēšana u.c. Vides pārskatā norādīts uz iespējamo risinājumu „Sabiedriskā labuma statusa datubāze”, kuras izstrādes mērķis ir veicināt iedzīvotāju izpratni par dabu kā kopīgu ilgtspējīgu attīstības resursu un izveidot integrētu pakalpojumu ķēdi, sasaistot sabiedrībai piederošās dabas vērtības ar transporta tīkliem un atpūtas infrastruktūru. Tomēr autori vērs uzmanību uz to, ka dabas pieejamības palielināšanās bez atbilstoša informācijas un zināšanu nodrošinājuma var nodarīt neatgriezenisku ļaunumu, tāpēc šajā gadījumā pastiprināta uzmanība jāpievērš arī vides saglabāšanas, izmantošanas un uzturēšanas jautājumiem. Birojs atzīmē, ka LIAS 2009.gada decembra projektā veiktas būtiskas izmaiņas - 5.sadaļā „Daba kā kapitāls nākotnei” ietvertā informācija vairāk sasaistīta ar esošās situācijas raksturojumu un iespējamo risinājumu sadaļā konkretizēts Prioritāro ilgtermiņa rīcības virzienu izpildes nodrošinājums. Vides pārskatu ieteicams papildināt ar informāciju par jau esošajiem gan obligātajiem mehānismiem, tā piemēram, teritorijas plānojumi un to stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums, paredzēto darbību ietekmes uz vidi novērtējums, atļauju sistēmas, gan brīvprātīgajiem vides politikas instrumentiem, kas vērsti uz dabas vērtību un pakalpojumu ilgtspējīgu izmantošanu, piemēram, EMAS, zaļais iepirkums, ekomarķējums, ISO 14000 u.c., un tai pat laikā vismaz ieskicējot LIAS salīdzinoši ambiciozā, taču ļoti nozīmīgā dabas kapitāla apzināšanas un pārvaldības mehānisma ieviešanas jautājumus.

6.3.LIAS definēts Latvijas telpiskās attīstības perspektīvas uzdevums - noteikt politikas virzienus ilgtspējīgai un līdzsvarotai attīstībai, panākot reģionu ekonomiskā potenciāla pilnvērtīgu izmantošanu, iedzīvotāju dzīves kvalitātes paaugstināšanos, dabas un kultūrvēsturisko vērtību saglabāšanu un prasmīgu izmantošanu. Pamatojoties uz šo nostādni, LIAS akcentēti trīs galvenie aspekti: sasniedzamība un mobilitātes iespējas; apdzīvojumus kā ekonomiskās attīstības, cilvēku dzīves un darba vide; nacionālo interešu telpas – unikālas specifiskas teritorijas, kas nozīmīgas visas valsts attīstībai. Tā piedāvā vadlīnijas turpmākai attīstības plānošanai un sekmēšanai nacionālā, reģionālā un vietējā pārvaldes līmenī atbilstoši teritorijas izaugsmes potenciālam un vajadzībām.

- LIAS atzīmēta Latvijas kā tranzītvalsts attīstība, ko nosaka valsts atrašanās ES telpā un robežošanās ar Neatkarīgo Valstu Savienību. Latvijas ārējās sasniedzamības uzlabošanā būtiska loma ir starptautiskas nozīmes autoceļu, dzelzceļu, ostu un lidostu infrastruktūras attīstībai. LIAS norādīts uz nepieciešamību investēt Latvijas maģistrālo dzelzceļu un lielo ostu (Rīga, Ventspils, Liepāja) infrastruktūras un loģistikas pakalpojumu attīstībai, atbalstīt kravu veidu dažādošanu un jaunu kravu piesaisti, kā arī akcentēts starptautiskās lidostas „Rīga” un dzelzceļa maršruta „Rail Baltica” projekta nozīmīgums. Valsts iekšējās sasniedzamības uzlabošanai, reģionālās attīstības sekmēšanai un reģionu iedzīvotāju mobilitātes veicināšanai jāuzlabo reģionālo un vietējo autoceļu, kā arī sabiedriskā transporta pakalpojumu kvalitāte. Vides pārskata autori, izvērtējot LIAS attīstības virzienus un paredzētos risinājumus, norāda, ka šobrīd Latvijā vērojama tendence transporta intensitātei pieaugt straujāk nekā tiek atjaunota un uzlabota infrastruktūra, kā rezultātā palielinās slodze uz vidi, t.sk. palielinās gaisa, trokšņa un vibrāciju piesārņojums. Tādēļ

jebkura transporta tīklu attīstības veicināšana, kas vērsta uz esošo starptautiskas nozīmes autoceļu un dzelzceļu tīkla kvalitātes, satiksmes drošības paaugstināšanu ir pozitīvi vērtējams faktors. Jaunbūvējamās publiskās lietošanas dzelzceļa līnijas, jaunbūvējamas automaģistrāles un ātrsatiksmes autoceļi ir objekti, kuriem ir nepieciešams ietekmes uz vidi novērtējums. Ievērojot vides aizsardzības prasības, kādas izvirzītas starptautiskajos un nacionālajos dokumentos, plānotie risinājumi veicinās sociālekonomisko attīstību, saglabājot augstu vides kvalitāti. Tai pat laikā jāreķinās, ka jebkura liela infrastruktūras projekta realizācija rada arī konkrētas ietekmes, līdz ar to autori akcentē nepieciešamību īpašu uzmanību vērst uz to, kādu plānotie risinājumi radīs ietekmi uz iedzīvotājiem, īpaši aizsargājamiem biotopiem un sugām. Būtiski izvērtēt arī avāriju risku, kas saistīts ar starptautisko kravu pārvadājumiem. LIAS nosaka teritorijas attīstības plānošanas dokumentos iekļaut nacionālas nozīmes, kā arī reģionālas un vietējas nozīmes transporta infrastruktūras attīstībai rezervējamās teritorijas, t.sk. paredzēt Rīgas pilsētas un Rīgas metropoles reģiona teritoriju plānojumos paredzēt un nodrošināt teritorijas Rīgas apvedceļa pagarinājuma, autoceļu ievadu galvaspilsētā un Rīgas pilsētas maģistrālo transporta koridoru izbūvei. Šis faktors ir būtisks un ņemams vērā plānojot ilgtermiņa teritorijas attīstību reģionālā un vietējā līmenī ietekmes uz vidi novēršanas vai samazināšanas kontekstā. Lai mazinātu transporta kaitīgo ietekmi uz pilsētu iedzīvotāju drošību un veselību, jāizbūvē apvedceļi tām pilsētām un apdzīvotām vietām, ko šķērso ievērojamas tranzīta plūsmas, piemēram, Siguldai, Līvāniem, Jaunjelgavai, Krāslavai, Ķekavai u.c. Lai nodrošinātu tālredzīgu transporta infrastruktūras un pakalpojumu plānošanu Rīgas un Pierīgas teritorijai, LIAS norādīts uz nepieciešamību izstrādāt un īstenot Rīgas un Pierīgas mobilitātes plānu, un izvērtēt nepieciešamību izstrādāt reģionāla līmeņa mobilitātes plānus arī citiem reģioniem. Pēc Biroja rīcībā esošās informācijas, pašlaik ir uzsākta Rīgas un Pierīgas mobilitātes plāna un rīcības programmas izstrāde, kam tiek veikts arī stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums. Saskaņā ar Vides pārskatā norādīto, Rīgas, Ventpils un Liepājas jūras ostu attīstība nākotnē jāvirza uz sekmīgu integrāciju globālajās loģistikas ķēdēs un starptautiskajos transporta koridoros, to kapacitātes paaugstināšanu, piedāvāto pakalpojumu kvalitātes uzlabošanu, dažādošanu un attīstību. Savukārt mazajās ostās (Skulte, Mērsrags, Salacgrīva, Roja, Engure, Pāvilosta, Lielupe) jāveicina loģistikas un infrastruktūras attīstība. Vides pārskata autori informē par darbībām, kas saistītas ar ostu attīstību un kurām jāpievērš īpaša uzmanība no ietekmes uz vidi izvērtējuma aspekta - jūras ostu attīstības plānos paredzēta ostu koplietošanas infrastruktūras (moli, viļņlauži) sakārtošana; jaunu teritoriju apgūšana termināļu būvei, ostu akvatoriju padziļināšana; ostu pieguļošo pievadceļu infrastruktūras attīstīšana. Vides pārskata autori akcentē nepieciešamību definēt arī risinājumus ostu vides aizsardzības un ekoloģiskās situācijas uzturēšanas un uzlabošanas jomā. Šajā gadījumā Birojs atzīmē, ka ostu attīstības plānošana un tās ietekmes uz vidi novērtējums lielā mērā attiecas uz pilsētu teritorijas plānojumiem, tomēr būtiski, lai minētie jautājumi tiktu izskatīti arī pašu ostu izstrādātajos dokumentos. LIAS risinājumi gaisa satiksmes attīstības kontekstā paredz palielināt starptautiskās lidostas „Rīga” pārvadāto pasažieru skaitu vismaz līdz 10 miljoniem gadā, atbilstoši

paplašinot infrastruktūru un palielinot piedāvāto maršrutu skaitu. Savukārt Liepājas, Ventspils un Daugavpils lidostu potenciāls būtu izmantojams Latvijas reģionālās attīstības veicināšanai. Vides pārskata autori vērs uzmanību uz ar lidostas darbību saistītajiem trokšņu traucējumiem. Palielināta trokšņa līmeņa gadījumā jāizstrādā vides trokšņa stratēģiskās kartes un jāizstrādā rīcības plāns trokšņa samazināšanai. LIAS akcentēta nepieciešamība panākt naftas un naftas produktu tranzīta potenciāla pilnīgāku izmantošanu, atjaunojot naftas un naftas produktu transportēšanu caur jau esošajiem cauruļvadiem, kā arī norādīts uz dabas gāzes uzglabāšanas iespējām, izmantojot Latvijā esošās ģeoloģiskās pazemes struktūras. Tādā veidā pilnībā būtu nodrošinātas Baltijas valstu vajadzības pēc dabasgāzes un papildus rastos iespēja piegādāt dabasgāzi citām valstīm Centrāleiropā un Austrumeiropā, kas būtu alternatīva iespējama piegādes sarežģījumu gadījumā;

- Latvijai raksturīga uz galvaspilsētu orientēta monocentriska apdzīvojuma un satiksmes infrastruktūra, kā arī sociālo un ekonomisko aktivitāšu koncentrācija Rīgas funkcionālajā zonā, turklāt šī tendence pastiprinās. Latvijā pastāv būtiskas dzīves līmeņa atšķirības starp Rīgu un pārējo valsts teritoriju. Joprojām turpinās iedzīvotāju migrācija uz pilsētām, kā rezultātā palielinās urbanizēto teritoriju īpatsvars, uz lauku teritoriju rēķina veidojas arvien jaunas apbūves teritorijas, tajā pašā laikā pienācīga uzmanība netiek pievērsta pilsētvides kvalitātei un degradēto teritoriju atjaunošanai. Turpmākai politikai jābūt orientētai uz nelabvēlīgo atšķirību samazināšanu gan starp reģioniem, gan pašu reģionu ietvaros. Stimulējot pilsētu – lauku partnerību, būs iespējams nodrošināt līdzvērtīgākus dzīves un darba apstākļus, pieeju pamata pakalpojumiem un mobilitātes iespējas gan pilsētās, gan laukos. LIAS paredz nodrošināt Rīgas kā nozīmīgākās valsts attīstības un izaugsmes centra tuvināšanu Ziemeļeiropas līmeņa metropolēm, pilnvērtīgi izmantojot pilsētas attīstības un starptautiskās konkurētspējas potenciālu, tostarp tranzīta, pakalpojumu, uzņēmējdarbības un tūrisma jomā. LIAS īsi raksturotas arī nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centru attīstības, kā arī pilsētu un lauku mijiedarbības iespējas. Attīstības centru un apdzīvojuma struktūras stiprināšanā nozīmīga loma ir mobilitātei – labāka attīstības centru sasniedzamība veicinās lauku teritoriju integrēšanu kopējā funkcionālajā tīklā. Novadu nozīmes attīstības centru (mazpilsētu, lielo ciemu) sekmīgai attīstībai nepieciešams nodrošināt visa veida infrastruktūras attīstību un tās kvalitātes uzlabošanu. Īstenojot ilgtspējīgu pilsētplānošanu, jāveic pasākumi pilsētas degradēto teritoriju revitalizācijai, pilsētu telpiskās un vizuālās identitātes saglabāšanai un attīstībai, publiskās infrastruktūras sakārtošanai, pilsētu zaļo zonu un publiskās telpas uzturēšanai, mobilitātes sekmēšanai starp dažādām pilsētas daļām un piepilsētu. LIAS ietverti arī risinājumi, kas saistīti ar integrētu un ilgtspējīgu teritoriju attīstības plānošanu un īstenošanu. Lauku teritoriju attīstībai jāparedz pasākumi lauku ekonomikas dažādošanai un pieejamo izaugsmes resursu efektīvākai izmantošanai un, lai to panāktu, jānodrošina nozaru attīstības prioritāšu savstarpēja koordinācija un sasaiste ar teritoriju attīstības prioritātēm, apvienojot fiziskos, sociālos, infrastruktūras, kultūras un vides aspektus, kā arī apzinot ietekmi uz apkārtējām teritorijām. Pilsētu attīstības plānošanā jānovērš pilsētu turpmākas izplešanās tendences,

saglabājot piepilsētas dabas resursus, kā arī piemērojot „kompaktas” pilsētas modeli ar jauktu zonējumu, dažādotu zemes izmantošanu, blīvāku apbūvi.

- Telpiskās attīstības perspektīvā LIAS iezīmētas piecas nacionālo interešu telpas – Lauku attīstības telpa, Baltijas jūras piekraste, Rīgas metropoles areāls, Austrumu pierobeža, Izcili dabas, ainavu un kultūrvēsturisko teritoriju areāli. Par nacionālo interešu telpām uzskatāmas teritorijas un areāli ar izcilu vērtību un nozīmi valsts ilgtspējīgai attīstībai, identitātes saglabāšanai un ietver valsts attīstībai nozīmīgus stratēģiskos resursus. Lauku attīstības telpa ietver lauku teritoriju, kur atrodas valsts ekonomikai nozīmīgākie dabas resursi – lauksaimniecības zeme, meži, ūdeņi, derīgo izrakteņu atradnes. LIAS paredz risinājumus saistībā ar mežrūpniecības pārstrukturēšanu, agrārās industrijas un lauku saimniecību, t.sk. lauku tūrismu, attīstību, zemes ielabošanu un meliorāciju, zemju apmežošanu, akvakultūras un zvejas attīstību. Baltijas jūras piekraste ir viena no Latvijas lielākajām vērtībām, kur dabas un kultūras mantojuma saglabāšana jālīdzsvaro ar ekonomiskās attīstības veicināšanu. Baltijas jūras un Rīgas jūras līča piekrastē atrodas Eiropas nozīmes dabas kompleksi, biotopi un izcilas ainavas. Nopietns riska faktors piekrastes izmantošanai ilgtermiņā ir vērojami krasta erozijas un akumulācijas procesi klimata izmaiņu apstākļos. Palielinoties piekrastes nozīmei atpūtas un tūrisma jomā, pieaudzis pieprasījums pēc apbūves teritorijām, kā rezultātā notiek telpiskās struktūras transformācija – veidojas jauna tipa apbūve, bet vēsturiskie zvejnieku ciemi panīkst. Saskaņā ar LIAS norādīto, ir jānodrošina Latvijas piekrastes kā daudzveidīgas un daudzfunkcionālas telpas attīstība, kas vienlaikus ir gan kvalitatīva dzīves vide, gan sabiedrisko labumu banka ar tīru ūdeni un gaisu, pludmali, veselīgām ekosistēmām, īpašām ainavām, gan ekonomiski aktīva telpa ar daudzveidīgām nodarbinātības iespējām visā gada garumā. Nepieciešams piekrastē veicināt mazo un vidējo uzņēmējdarbību un uzlabojot satiksmes un tūrisma infrastruktūru, kā arī nodrošināt piekrastes teritoriju racionālu izmantošanu, saglabājot īpašās dabas un kultūras vērtības, daudzveidīgo ainavu. Ņemot vērā aizvien pieaugošo dažādu nozaru interešu palielināšanos ne vien piekrastē, bet arī jūrā saistībā ar tās izmantošanas veidu konfliktiem, LIAS paredz aktivizēt Baltijas jūras reģiona valstu sadarbību piekrastes attīstības plānošanā un nodrošināt saskaņotu piekrastes sauszemes daļas un jūras akvatorijas telpiskās attīstības plānošanu. LIAS risinājumi paredz izstrādāt un praksē ieviest piekrastes telpiskās attīstības pamatnostādnes, tematisko plānojumu, piemēram, piekrastes tūrisma infrastruktūra, vēja enerģijas vai citu alternatīvo energoresursu (viļņu un termālo resursu) izstrādi, sagatavot jūras krasta procesu prognožu materiālus un vadlīnijas riska zonu noteikšanai un plānošanai u.c. Rīgas metropoles areālu veido Rīgas pilsēta kopā ar tuvējām pilsētām – Jūrmalu, Olaini, Jelgavu, Baldoni, Salaspili, Ogrī un Siguldu un tā izveides mērķis ir stiprināt Rīgas kā globāli orientētas Baltijas jūras metropoles lomu, tādejādi veicinot visas valsts attīstību. Šajā gadījumā jāpanāk Rīgas metropoles areāla telpiskās struktūras saskaņota attīstība un tur notiekošo procesu koordinēšana, izstrādājot integrētu telpiskās attīstības perspektīvu un izmantojot integrētu pieeju un kompleksus risinājumus, lai saskaņotu Rīgas pilsētas, apkārtējo pašvaldību, valsts un iedzīvotāju dažādās intereses. Jāatzīmē, ka koordinētas piepilsētas teritoriju attīstības plānošanas trūkums izraisa virkni dažāda

rakstura problēmu, t.sk. transporta situācijas pasliktināšanos, Pierīgas zaļo un rekreācijas teritoriju samazināšanos, atbilstošas infrastruktūras trūkumu u.tml. Īpaši atzīmējami ir sekojošie LIAS risinājumi: kompaktas pilsētas apbūves modeļa īstenošana, maksimāli izmantojot neapbūvētās un degradētās teritorijas, izvairoties no apbūves izplešanās; apbūves izplešanās ierobežošana, nodalot urbānās attīstības teritorijas no vēl neapbūvētajām, mazskartajām dabas teritorijām un nosakot kritērijus un prasības jaunu apbūves teritoriju veidošanai; trokšņa stratēģiskā kartēšana un rīcības plāna īstenošana trokšņa pārsnieguma samazināšanai. Austrumu pierobeža ir teritorija ar īpašu statusu, lomu un specifiskām problēmām, kuru risināšanai nepieciešama atšķirīga pieeja un īpaši pasākumi. Lai nostiprinātu Latvijas stratēģiski svarīgo „vārtu un tilta” lomu starp Eiropu un NVS, un Āzijas valstīm, pierobežai jāklūst par aktīvu tranzīta zonu ar ekonomiski attīstītām un dzīvotspējīgām teritorijām ar efektīvu un operatīvi darbojošos robežšķērsošanas un tranzīta apkalpes infrastruktūru. LIAS risinājumi paredz pierobežas teritoriju sasniedzamības uzlabošanu un valsts atbalsta pasākumus uzņēmējdarbībai. Kā pēdējā nacionālo interešu telpa LIAS minēta - izcili dabas, ainavu un kultūrvēsturisko teritoriju areāli, kur koncentrētas tās vērtības, kas veido Latvijas un tās dažādo reģionu identitāti un starptautisko atpazīstamību. LIAS risinājumi paredz nodrošināt ainavu plānošanas un dabas aizsardzības jautājumu integrēšanu nozaru politikās, likumdošanā un teritorijas attīstības plānošanā, veikt ainavu inventarizāciju un izstrādāt priekšlikumus ainavu apsaimniekošanai un procesu monitoringam, izglītēt un iesaistīt sabiedrību dabas un kultūrvēsturisko ainavu apsaimniekošanā, teritorijas plānojumos noteikt prasības un nosacījumus sabiedrībai nozīmīgām dabas un kultūrainavu un rekreācijas teritorijām, kas nodrošina piekrastes, dabas un kultūras pieminekļu publisku pieejamību un paredz ainaviski nozīmīgu vietu aizsardzību. Jāatzīmē, ka daļēji šīs nacionālo interešu telpas pārklājas vai summējas, līdz ar to telpu attīstībai ir komplekss raksturs, it sevišķi Baltijas jūras piekrastes un Rīgas metropoles areālā.

7. Vides pārskatā apkopota informācija par Latvijā ratificētām starpvalstu konvencijām un līgumos noteiktiem vides aizsardzības mērķiem, Eiropas Savienības plānošanas dokumentos un Direktīvās noteiktiem vides aizsardzības mērķiem, kā arī nacionāla līmeņa politikas plānošanas dokumentiem. Autori norāda, ka LIAS kopumā atbilst starptautiskajiem un nacionālajiem vides politikas mērķiem un tiešā veidā neparedz pasākumus, kas būtu pretrunā ar Latvijai saistošo starptautisko konvenciju prasībām, ES stratēģijām un nacionālajiem vides politikas plānošanas dokumentos iekļautajiem mērķiem. Tomēr vienlaikus jāņem vērā LIAS vispārīgais raksturs un detalizācijas pakāpe, kas šajā plānošanas posmā dod iespēju tikai norādīt uz atsevišķiem ar vides ietekmēm saistītiem attīstības virzieniem. Nepieciešamības gadījumā atsevišķu nozaru un zemāka līmeņa attīstības plānošanas dokumentos jāveic detalizētāks izvērtējums un jāparedz konkrētas rīcības un pasākumi plānoto darbību realizācijas vides ietekmes novēršanai vai samazināšanai. Vides pārskata tabulā Nr.7.1. „LIAS rīcības virzienu atbilstība vides mērķiem” apkopoti vispārīgā izvērtējuma rezultāti, kur uzskatāmā veidā atainota LIAS rīcības virzienu realizācijas sagaidāmā pozitīvā, nebūtiskā vai neskaidrā (pastāv risks, ka ietekme var būt negatīva) ietekme uz atbilstošiem SIVN izvirzītajiem vides mērķiem. Atbilstoši vispārīgā izvērtējuma rezultātiem, gadījumos, kad konstatēta negatīva ietekme vai šaubas par ietekmi uz

vidi būtiskumu LIAS izvirzīto prioritāšu ietvaros, Vides pārskatā tiek ieteikti pasākumi iespējamās ietekmes novēršanai vai samazināšanai.

8. Balstoties uz vispārīgā izvērtējuma rezultātiem Vides pārskatā, atbilstoši MK noteikumu 8.7. punktā noteiktajam, apkopota informācija par LIAS realizācijas pozitīvajām un iespējamajām negatīvajām īstermiņa, ilgtermiņa, tiešajām, netiešajām, pārejošajām un noturīgajām vides ietekmēm. LIAS realizācija lielā mērā atstās pozitīvu ietekmi uz visiem SIVN izvirzītajiem vides mērķiem, pie nosacījuma, ja tiks realizēti plānotie energoefektivitātes un atjaunojamo enerģijas resursu izmantošanas pasākumi, īstenota efektīva nodokļu politika, veikta degradēto un industriālo teritoriju rekultivācija, telpiskās attīstības plānošanā tiks atbilstoši integrēti jautājumi, kas saistīti ar vides aizsardzību un ainavas saglabāšanu u.c. Vides pārskatā atkārtoti norādīts uz iepriekš jau identificētajām ietekmēm, kas saistītas ar dažāda veida saimnieciskām darbībām un ekonomisko aktivitāšu palielināšanos, t.sk. transporta un cita veida infrastruktūras attīstību, mežsaimniecisko un lauksaimniecisko darbību, tūrisma plūsmas un dabas pieejamības palielināšanos u.c.
9. Atbilstoši MK noteikumu 8.8.punktā noteiktajam, Vides pārskatā ietverta informācija par risinājumiem, lai novērstu vai samazinātu plānošanas dokumenta īstenošanas būtisko ietekmi uz vidi. Autori norāda, ka izteikti negatīvas ietekmes, ko varētu radīt LIAS risinājumu īstenošana, SIVN netika konstatētas, tāpēc priekšlikumi iespējamo negatīvo ietekmju samazināšanai vairāk attiecināti uz tām LIAS plānotajām rīcībām, kuras SIVN vērtētās kā neviennozīmīgas un kuru realizācija ir saistīta gan ar pozitīvām, gan negatīvām ietekmēm. Jāatzīmē, ka liela daļa Vides pārskatā ietvertu priekšlikumu jau ir iestrādāti LIAS 2009. gada decembra redakcijā, savukārt atsevišķi priekšlikumi attiecināmi jau uz cita līmeņa plānošanas dokumentu izstrādi, kā arī atsevišķu darbību realizēšanu. Tā piemēram, lai novērstu negatīvo ietekmi uz vidi, autori iesaka plašāk pielietot piesardzības principu. Dažādu projektu izvērtēšanas procesā jāiesaista pieredzējuši vides speciālisti, piemēram, vēja ģeneratoru projektu izvērtēšanā jāiesaista ornitologi, kas var novērtēt ģeneratoru ietekmi uz migrējošo putnu populācijām noteiktā projekta īstenošanas vietā. Inovatīvie risinājumi jātestē, iesākumā tos īstenojot pilotprojektu veidā. Lai nesamazinātu bioloģisko daudzveidību, mežu ieaudzēšana pieļaujama tikai tajās pašreiz lauksaimniecībā neizmantotajās zemēs, kuras nav iekļautas Natura 2000 teritorijā, nav atzītas par bioloģiski vērtīgām vai citādi nav raksturojamas ar augstu dabas un lauksaimniecības vērtību. Prioritāri meža ekosistēmu jāatjauno vēsturiski raksturīgās vietās, kā arī perspektīvā veidojot meža ekosistēmu koridorus atklātajās ainavās, ja tas atzīts par nepieciešamu bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas uzlabošanai. Jāizvērtē rekreācijas pasākumu izraisītā antropogēnā slodze uz vides resursiem, ko radīs pasākumu īstenošana dabas pieejamības veicināšanai. Aktivitātēm jābūt saistītām ar jau esošo nacionālās un reģionālās nozīmes ceļu tīklu. Autori vērsuši uzmanību uz nepieciešamību izvērtēt prioritātes un izvirzīt tādus ilgspējīgu attīstību veicinošus mērķus, kas veicinātu Latvijas dabas kapitāla vērtības palielināšanos. Īpaša uzmanība pievēršama jautājumiem, kas saistīti ar derīgo izrakteņu ieguvu un izmantošanu, ūdens resursu aizsardzību, globālo klimata izmaiņu sekām, kā arī sabiedrības izglītošanu un informēšanu, t.sk. arī atkritumu apsaimniekošanas jomā.

10. Vides pārskatā īsi vērtēta „nulles alternatīva” – tas ir variants, ja LIAS netiek izstrādāta un ieviesta. Saskaņā ar Vides pārskatā norādīto, arī LIAS neīstenošanas gadījumā notiks izmaiņas attīstībā, tomēr tādā gadījumā netiktu sasniegti ilgtspējīgas attīstības mērķi. Īstenojot LIAS paredzētos risinājumus un sasniedzot indikatīvos rādītājus, un zemāka līmeņa dokumentos iestrādājot starptautiskajos un nacionālajos dokumentos izvirzītās prasības, LIAS paredzēto rīcību realizācija ir uzskatāma par piemērotāko alternatīvu pie nosacījuma, ka tiek realizēti Vides pārskatā aprakstītie risinājumi ietekmju samazināšanai un paredzētie pasākumi plānošanas dokumenta īstenošanas monitoringa nodrošināšanai.
11. Saskaņā ar Vides pārskatā norādīto, LIAS nav paredzēti tādi risinājumi, kas tiešā veidā būtu pretrunā ar starptautiskajiem un nacionālajiem vides aizsardzības mērķiem un vides aizsardzības normatīvajos aktos izvirzītajām prasībām, līdz ar to specifiski dabai nodarīto kaitējumu kompensēšanas pasākumi netiek paredzēti.
12. LIAS nav paredzētas darbības un risinājumi, kas varētu radīt tiešu būtisku nelabvēlīgu pārrobežu ietekmi. Ja, izejot no plānošanas dokumentā ietvertajiem risinājumiem, tiks plānotas darbības, kas minētas likuma „Par ietekmes uz vidi novērtējumu” 1. un 2. pielikumā un, gadījumā, ja paredzamajai darbībai tiks konstatēta būtiska pārrobežu ietekme, jārikojas atbilstoši likuma „Par ietekmes uz vidi novērtējumu” 20.¹ panta noteiktajam.
13. Vides pārskatā ietverta informācija par LIAS pasākumu ieviešanas uzraudzības kārtību un veicamo monitoringu. Autori informē par 2006.gadā uzsākto Vides monitoringa programmu, kas apstiprināta 2006.gada 24.janvārī ar Vides ministra rīkojumu Nr.29, kā arī norādījuši uz 2009.gada 24.februāra Ministru kabineta noteikumiem Nr.175 „Noteikumi par nacionālajiem vides indikatoriem”. LIAS paredz monitoringa sistēmas izveidi un LIAS 2009.gada decembra redakcijā apzināti indikatori, t.sk. arī atsevišķi vides indikatori, LIAS īstenošanas izvērtēšanai. Vides pārskata autori norāda, ka būtiski ir paredzēt resursus vides aspektu integrēšanas nodrošināšanai, kā arī izveidot mehānismu ietekmju uz vidi uzraudzībai, novēršanai un mazināšanai LIAS īstenošanas laikā, t.sk. nodrošinot monitoringa ziņojuma sagatavošanu.

Vides pārskata sabiedriskā apspriešana:

Vides pārskata 2.3.sadaļā „Iesaistītās institūcijas, sabiedrības līdzdalība un rezultāti” apkopota informācija par LIAS un Vides pārskata izstrādes laikā organizētajiem pasākumiem, kuros sabiedrībai un nevalstiskajām organizācijām bija iespēja paust savu viedokli. Vides pārskatam pievienots 2009.gada 8.jūlija sabiedriskās apspriešanas sanāksmes/diskusijas protokols.

Par LIAS Vides pārskatu atzinumu sniegusi Zemkopības ministrija, Vides ministrija un Dabas aizsardzības pārvalde, Veselības ministrija, Iekšlietu ministrija, Izglītības un zinātnes ministrija, Rīgas plānošanas reģiona administrācija, sniedzot vērtējumu un norādot uz nepieciešamajiem papildinājumiem un precizējumiem. Zemkopības ministrija norādījusi uz to, ka SIVN izmantoti novecojuši plānošanas dokumenti, kas satur novecojušus datus un informāciju, turklāt SIVN neapskata visas LIAS ietvertās jomas un tajā tikai minimāli skarta vairāku tautsaimniecībai nozīmīgu nozaru ietekme uz vidi. Vides indikatoru izmantošana būtu pielietojama arī uz citām darbības jomām, jo esošajā redakcijā galvenā vērība pievērsta mežiem un

atjaunojamajai enerģijai, praktiski neskarot zivju resursus un zvejniecības attīstību. Vēja parku ietekme būtu izvērtējama arī saistībā ar komerciāli nozīmīgo zivju sugu nārsta un zvejas vietām Baltijas jūrā un Rīgas jūras līcī. Vides ministrija norādījusi uz nepieciešamību veikt SIVN izmantoto datu/informācijas, t.sk. arī jaunāko normatīvo aktu, aktualizāciju un pārbaudi. Vides ministrija cita starpā papildus vērsusi uzmanību uz jautājumiem, kas saistīti ar zemes dzīļu izmantošanu un ar to saistīto ceļu infrastruktūras izbūvi, kūdras izmantošanu enerģijas ražošanai, gaisa kvalitāti, radioaktīvo piesārņojumu, troksni vidē, īpaši aizsargājamām dabas teritorijām, klimatu izmaiņu ietekmējošiem faktoriem. Vides ministrija atzīmē, ka pārejot uz biomasu sadedzināšanas iekārtās no gāzes vai naftas produktiem, daļiņu (PM₁₀ un PM_{2,5}) un NO_x emisija var pat pieaugt un šajā procesā šiem piesārņotājiem jāpievērš īpaša uzmanība. Tas pats attiecināms uz Vides pārskata 5.1. sadaļā izmantoto jēdzienu „Videi draudzīgs transports”. Vides ministrija papildus vērs uzmanību uz Vides pārskatā ietvertu neprecīzo informāciju saistībā ar īpaši aizsargājamām dabas teritorijām un atzīmē, ka aizsargājamās dabas teritorijas statuss automātiski nenozīmē nedz pilnīgu saimnieciskās darbības aizliegumu teritorijā, nedz būtiskus saimnieciskās darbības ierobežojumus tās tuvumā, turklāt šobrīd potenciālajās aizsargājamās jūras teritorijās netiek plānots noteikt saimnieciskās darbības aprobežojumus. Ministrija norāda, ka turpmāk argumentējams Vides pārskatā izteiktais apgalvojums, ka plānošanas dokumenta realizācija nav saistīta ar būtiskām negatīvām ietekmēm. Ņemot vērā LIAS vispārējo raksturu un attiecīgo detalizācijas pakāpi, Vides pārskatā apzinātas tās rīcības, kuru realizācijas ietekmes šajā plānošanas stadijā nav iespējams identificēt un tāpēc to realizācijas ietekme Vides pārskatā definēta kā „neskaidra ietekme”. Šiem virzieniem un rīcībām pastiprināta uzmanība jāpievērš turpmākajos plānošanas posmos. Dabas aizsardzības pārvalde izteikusi atsevišķus ieteikumus attiecībā uz īpaši aizsargājamām dabas teritorijām, kā arī ierosinājusi vērst uzmanību uz nepieciešamo ainavu plānošanas nozīmi gan īpaši aizsargājamās dabas teritorijās, gan ārpus tām, īpaši akcentējot uzmanību ainavu plānošanai mežistrādes gadījumos, plānojot kailcirtes. Veselības ministrija izteikusi atsevišķus ieteikumus Vides pārskata precizēšanai un papildināšanai attiecībā uz gaisa kvalitāti, troksni vidē, jūras ūdens kvalitāti un attiecīgu fosfora akumulēšanos nogulsnēs. Iekšlietu ministrija atzīmē, ka jāņem vērā valsts iespējas realizēt LIAS rīcības krīzes un pēckrīzes periodā valsts un pašvaldību budžetu deficīta apstākļos. Jārēķinās, ka valstij ilgstošu laika periodu būs finanšu deficīts, valsts parāds, valsts un pašvaldību cilvēkresursu deficīts, kas paši par sevi izslēgs paredzēto un piedāvāto risinājumu realizāciju, jo paredzētie pasākumi prasīs to organizēšanu, analīzi un pārvaldību. Šis apstāklis, saskaņā ar ministrijas vēstulē norādīto, būtu vairāk akcentējams arī Vides pārskatā. Papildus tam Iekšlietu ministrija iesaka LIAS paredzēt, ka degradētās teritorijas ir izmantojamas tikai industriāliem mērķiem, nododot tās uz izdevīgiem nosacījumiem uzņēmējiem ar labvēlīgu nodokļu politiku (ilgstošām un ievērojamām nodokļu atlaidēm un ļoti zemu zemes kadastrālo vērtību), tādejādi ieinteresējot uzņēmējus uz šīm teritorijām izvietot ražošanas un loģistikas infrastruktūras objektus. Izglītības un zinātnes ministrija vērs uzmanību uz demogrāfiskās situācijas stāvokli valstī un LIAS nepietiekoši akcentēto uzmanību uz iedzīvotāju veselīga dzīvesveida un fizisko aktivitāšu palielināšanas iespējām. Ministrija izteikusi vairākus konkrētus priekšlikumus Vides pārskata papildināšanai attiecībā uz izglītības sistēmu kopumā, kā arī vides jautājumu integrēšanu izglītības programmās. Rīgas plānošanas reģiona administrācija izteikusi virkni komentāru un priekšlikumu gan par plānošanas dokumentu, gan par tā

stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma Vides pārskata projektu. Administrācija vēš uzmanību uz LIAS specifisko raksturu un nepieciešamību Vides pārskatā samērot esošās vides kvalitātes vērtējumu ar LIAS realizācijas analīzi, uzsverot kapitālu pieejas ietekmi uz vidi. Administrācija norāda, ka Vides pārskatā analizēti vairāki tūlītējie soļi un īstermiņa rīcību ietekme, bet mazāk ilgtermiņa prioritāšu virzieni, kā rezultātā rodas pārāk vispārīgi un nesaistoši spriedumi. Administrācija iesaka vairāk uzmanības pievērst pašā dokumenta ideoloģijai un prioritārās jomas analizēt no vides ietekmes viedokļa. Administrācija izsaka neizpratni par to, ka telpiskā perspektīva ir attēlota kā neskaidras ietekmes/riska gadījums visos vides mērķos un uzskata, ka šajā gadījumā nav izprasta telpiskās perspektīvas būtība – attīstības skatījums telpā. Vides pārskatā būtu vērtējams, kā piedāvātie telpiskie risinājumi var ietekmēt vidi. LIAS paredzētajiem mērķiem piesaistīto aktivitāšu vērtējums un pasākumi ietekmes mazināšanai būtu jāsaista ar pašu plānošanas dokumentu. Saskaņā ar administrācijas norādīto, ja ieteiktās rīcības nav saistītas ar pašu dokumentu, bet gan tā ieviešanu, tas būs grūti uzraugāms un vēl mazāk ietekmējams process. Vides pārskatā minētie uzraudzības indikatori vides stāvokļa novērtēšanai ir pārāk vispārīgi un nav saistīti ar pašu LIAS. Vides pārskatā būtu nepieciešams sniegt indikatoru sarakstu, kas izmantojams dokumentā pausto prioritāšu ietekmju raksturošanai. Birojs šajā gadījumā atzīmē Rīgas plānošanas reģiona administrācijas atzinuma konstruktīvo raksturu, kam liela nozīme gan Vides pārskata kvalitātes uzlabošanā, gan vides aspektu iestrādāšanai pašā LIAS. Tomēr Birojs vēš uzmanību arī uz administrācijas minēto faktu, ka Latvijai trūkst pieredzes ilgtermiņa attīstības stratēģiju SIVN. Tādejādi attaisnojams ir apstāklis, ka Vides pārskatā atbilstoša uzmanība tiek pievērsta arī pasākumiem, kas attiecas uz plānošanas dokumenta realizāciju un kontroli, kā arī tiem aspektiem, kam jāpievērš pastiprināta uzmanība cita līmeņa plānošanas dokumentu izstrādē. Vides pārskata 14.1.tabulā apkopota informācija par veiktajiem Vides pārskata papildinājumiem, balstoties uz sabiedriskās apspriešanas rezultātiem. Sabiedriskās apspriešanas diskusijas laikā arī izteikti vairāki komentāri par LIAS un Vides pārskatu, t.sk. par dokumentu pārāk vispārīgo raksturu, nepietiekami akcentēto bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu u.c. Iespēju robežās Vides pārskats ir papildināts ar konkrētiem ieteikumiem. Pārskatā atzīmēts, ka par prioritārajām jomām tika plaši diskutēts gan ekspertu sanāksmēs, gan sabiedriskās apspriešanas procesā, tomēr pie konkrētiem kopsaucējiem eksperti nenonāca, jo ilgtspējīgas attīstības kontekstā visām jomām būtu jābūt vienlīdzīgām. Vides pārskata autori vēš uzmanību uz to, ka Vides pārskatā ir uzsvērtas tās jomas, kurām LIAS būtu jāpievērš lielāka uzmanība.

Kopumā jāatzīmē, ka sabiedriskās apspriešanas rezultātā gan Vides pārskats, gan pati LIAS ir ievērojami papildināta, t.sk. ņemta vērā ievērojama daļa saņemto ierosinājumu un Vides pārskatā sniegts viedoklis arī par neiekļautajiem vai daļēji iekļautajiem jautājumiem, tādejādi sniedzot būtisku ieguldījumu abu dokumentu pilnveidošanā. Ņemot vērā konkrēto dokumentu salīdzinoši vispārīgo raksturu un specifiku, nepieciešams nodrošināt adekvātas un sistemātiskas turpmākās darbības un nepieciešamo rīcību iekļaušanu turpmākajos plānošanas dokumentos, lai realizētu LIAS izvirzītos mērķus. Šai nolūkā savlaicīgi un atbilstoši aktualizējami un precizējami esošie plānošanas dokumenti un LIAS pakārtotie turpmāk izstrādājami plānošanas dokumenti atbilstošās jomās. Ņemot vērā ierobežotos pašlaik pieejamos finanšu resursus, būtu lietderīgi apzināt prioritāros rīcības virzienus un attiecīgo mērķu sasniegšanas mehānismus plānotajam laika posmam gan LIAS, gan nozaru

plānošanas dokumentos. Plānošanas dokumentu realizācijas laikā, balstoties arī uz vides ietekmes monitoringa rezultātu izvērtējumu, jāizskata plānošanas dokumentu realizācijas mērķi un nepieciešamības gadījumā jākorrigē attiecīgo mērķu sasniegšanas risinājumi. LIAS iestrādāti jauni un salīdzinoši ambiciozi pasākumi dabas vērtību un pakalpojumu ilgtspējīgā izmantošanā, kas ietver dabas vērtību apzināšanas un pārvaldības sistēmas izveidi, zaļā budžeta reformu un ar to saistīto tirgus instrumentu izveidi. Tomēr būtiski, ka vienlaikus ar jaunajiem mehānismiem, pietiekoša uzmanība tiek vērsta uz jau esošo plānošanas un vides sistēmas mehānismu attīstību un, nepieciešamības gadījumā, arī pilnveidošanu, ņemot vērā gan Latvijas konkrētos apstākļus, gan starptautiskās saistības un iespējamās izmaiņas tajās, gan arī jaunākās zinātnes atziņas.

Izvērtētā dokumentācija:

Vides pārraudzības valsts birojā 2009. gada 9.decembrī saņemtā SIA „Firma L4” vēstule Nr. 1926, Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijai līdz 2030.gadam Vides pārskats, Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas līdz 2030.gadam 2008.gada novembra pilnveidotā 1.redakcija, Latvija 2030 Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas projekts 2009.gada decembra redakcija.

Piemērotās tiesību normas:

1. Likuma „Par ietekmes uz vidi novērtējumu” 4.panta trešā daļa, 23.⁴ pants, 23.⁵ pants.
2. Ministru kabineta 2004.gada 23.marta noteikumu Nr.157 „Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums” IV, V, VI, VII, VIII daļa.
3. 2009.gada 24.februāra Ministru kabineta noteikumi Nr.175 „Noteikumi par nacionālajiem vides indikatoriem”.

Secinājumi un rekomendācijas:

1. Vides pārskatā par Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģiju līdz 2030.gadam iekļauta informācija, ko izstrādātājs var nodrošināt, ņemot vērā pašreizējo zināšanu līmeni un novērtēšanas metodes, plānošanas dokumenta saturu, tā vietu plānošanas dokumentu hierarhijā un izstrādes un detalizācijas pakāpi, līdz kādai ir lietderīgi vērtēt ietekmi uz vidi attiecīgajā plānošanas stadijā.
2. Stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma laikā nodrošināta sadarbība ar institūcijām, nevalstiskajām organizācijām un profesionālajām asociācijām. Vides pārskats pilnveidots balstoties uz sabiedriskās apspriešanas rezultātiem, turklāt tajā iekļauts sabiedriskās apspriešanas rezultātu un sabiedrības izteikto viedokļu izvērtējums.
3. 2009.gada decembra Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas līdz 2030.gadam redakcijā veiktas ievērojamas strukturālas un saturiskas izmaiņas, kas lielā mērā balstītas arī uz sabiedriskās apspriešanas rezultātiem, t.sk. ņemot vērā Vides pārskatā ietverto informāciju. Atzīmējama ir plānošanas dokumentā izveidotā ilgtspējīgas attīstības vīzija, kur dabas vērtības, kultūra, cilvēku labklājība un attīstība ir definētas kā pamatvērtības un uz šīs koncepcijas ir

balstīta visa dokumenta struktūra. Tomēr uzmanība jāpievērš tam apstāklim, ka dokumenta detalizācijas pakāpe, kas šajā gadījumā ir attaisnojama, neļauj pietiekošu vērību un detalizāciju pievērst atsevišķām nozarēm un attīstības virzieniem, bet tikai ieskicēt galvenās pamatproblēmas un riskus, kā arī attīstības iespējamus risinājumus. Vides pārskatā vērsta uzmanība uz galvenajām pamatproblēmām, kas saistītas ar atsevišķu nozaru attīstību un iespēju robežās problēmjaudājumi ir iestrādāti plānošanas dokumentā. Vienlaikus Birojs vērš uzmanību uz to, ka plānošanas dokumenta realizācijas laikā atbilstoša uzmanība jāpievērš vides ietekmju novērtējumam, kas ietver arī monitoringa ziņojumu sagatavošanu, kā arī turpmāk izstrādājamiem cita līmeņa plānošanas dokumentiem jāveic pietiekoši detalizēts stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums, nodrošinot atbilstošus rīcības mehānismus šī plānošanas dokumenta ieviešanai. Vides aizsardzības un dabas vērtību saglabāšanas aspektā pozitīvi vērtējami ir LIAS iestrādātie esošo dabas vērtību apzināšanas, inventarizācijas un pārvaldības jautājumi, pie nosacījuma, ka aprēķini tiek korekti un zinātniski pamatoti veikti un turpmāk racionāli izmantoti dabas vērtību pārvaldīšanā un ilgtspējīgā izmantošanā, ņemot vērā arī dabas vērtību saglabāšanas un aizsardzības specifiku.

4. Latvijas Republikas Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrijai jāinformē sabiedrība par Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas līdz 2030.gadam, kura izstrādāta ņemot vērā Vides pārskatu, sniegtos atzinumus, kā arī sabiedriskās apspriešanas rezultātus, pieņemšanu, atbilstoši Ministru kabineta 2004.gada 23.marta noteikumu Nr.157 „Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums” VII nodaļā noteiktajam. MK noteikumu 27.punkta noteiktajā kārtībā ministrijai jā sagatavo informatīvs ziņojums par to,
 - kā plānošanas dokumentā integrēti vides apsvērumi;
 - kā ņemts vērā vides pārskats, izteiktie atzinumi, sabiedriskās apspriešanas rezultāti;
 - pamatojums, kāpēc no visiem iespējamiem risinājuma variantiem izraudzīts pieņemtais variants;
 - ziņas par pasākumiem plānošanas dokumenta īstenošanas monitoringa veikšanai, norādot monitoringa ziņojuma iesniegšanas termiņus.
5. Lai konstatētu Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas līdz 2030.gadam īstenošanas radīto tiešo vai netiešo ietekmi uz vidi, kā arī lai nepieciešamības gadījumā izdarītu grozījumus plānošanas dokumentā, izstrādātājam, izmantojot valsts vides monitoringa un citus pieejamos datus, vismaz trīsreiz plānošanas periodā (2015., 2022. un 2029. gadā) jāizstrādā monitoringa ziņojums un jāiesniedz (arī elektroniskā veidā) Vides pārraudzības valsts birojā.

Direktors

A. Lukšēvics